Aplinkosauginis švietimas Lietuvoje: gamtos mokyklų įveiklinimas ir problemos aktualinimas

Interviu ciklo su 3 Lietuvos savivaldybių pedagogais santrauka

Deimantė Kavaliauskaitė
deimante.kavaliauskaite@kurklt.lt

Jonė Leščinskaitė
jone.lescinskaite@kurklt.lt

Kurk Lietuvai

Interviu ciklo tikslas – sužinoti pedagogų nuomonę apie dabartinę gamtos mokyklų veiklą, bendradarbiavimą su formalaus švietimo institucijomis, jų iššūkius bei galimybes.

Šiaulių ir Kelmės rajonas, Šiaulių miestas

Mokomieji dalykai: Gamtos mokslai, biologija, gamta ir žmogus, chemija, geografija, pradinės klasės, lietuvių kalba

45min - 1val.

10 pedagogų

PEDAGOGAI APIE JAUTMALKĖS GAMTOS MOKYKLĄ SUŽINOJO IŠ:

- Gautų asmeninių rekomendacijų
- Mokyklos vadovybės
- Interneto
- Socialinių tinklų
- Regioninio parko organizuojamų renginių metu

Pedagogai nurodė, jog į gamtos mokyklą vežė tiek savo auklėjamas, tiek kitas klases. Kai kurie iš jų į gamtos mokyklą yra važiavę ir kartu su kitais mokytojais.

VAŽIAVIMO Į GAMTOS MOKYKLĄ TIKSLAI:

- Integruotos pamokos
- Įvairios edukacijos
- Žygis su/be nakvynės
- Pramoginė edukacija: šventė + edukacija

INTEGRUOTOS PAMOKOS AR EDUKACIJOS VEDIMAS

Dauguma mokytojų nurodė, jog tiek integruotas pamokas, tiek įvairias edukacijas jų apsilankymo metu vedė regioninio parko edukatorius, o klasės mokytojas prisidėjo padėdamas suvaldyti klasę ar pravesdamas praktines užduotis. Kiti mokytojai nurodė, jog bendradarbiavo ir edukaciją ar integruotą pamoką vykdė kartu su edukatoriumi. Vienas iš mokytojų paminėjo, jog kai kurias edukacijas veda ir vienas, individualiai.

MOKYTOJO PASIRUOŠIMAS INTEGRUOTAI PAMOKAI AR EDUKACIJAI GAMTOS MOKYKLOJE

Visi mokytojai teigė, jog pasiruošimo - labai daug. Jis vyksta pasitikrinant informaciją internete, bendradarbiaujant su saugoma teritorija, kalbantis su kolegomis, kurie ten jau yra buvę anksčiau ir gali pasidalinti savo įžvalgomis.

KAS PASKATINTŲ VESTI DAUGIAU INTEGRUOTŲ PAMOKŲ IR EDUKACIJŲ INDIVIDUALIAI, BE SAUGOMŲ TERITORIJŲ EDUKATORIŲ?

• Daugiau paruoštos informacijos iš regioninio parko
• Mokymai mokytojams – mokytojai turėtų praeiti tą pačią edukaciją su regioninio parko edukatoriais
• Regioninis parkas turėtų dažniau apžiūrėti savo inventorių (pvz. rodykles), tam, kad vedant edukaciją neiškiltų jokių nenumatytų trukdžių
• Jei edukacijos būtų atitikusios mokymo turinį
• Jei regioninis parkas rodytų daugiau iniciatyvos ir siūlytų savo galimybes, tiksliai nurodytų ir aprašytų kokias ir kaip edukacijas galima vesti

VIZITO GAMTOS MOKYKLOJE METU PATIKO:

• Aplinka: didelė teritorija, daug pažintinių takų, erdvės žygiams
• Edukacijų vadovas bei turinys
• Edukatorė, kuri mokėjo labai gerai sudominti moksleivius
• Edukatorius, kuris buvo puikus pedagogas
• Kiekvienais metais tos pačios edukacijos vedamos kitaip, skirtingai
• Gera infrastruktūra
• Puikus lankytojų centras saugomoje teritorijoje
• Šiltas regioninio parko priėmimas, betarpiška komunikacija
• Autentiškumo, tradicijų pabrėžimas
• Žaidimai

KO PASIGEDOTE? KAS GALĖJO BŪTI GERIAU?

• Edukacijos turinys galėtų labiau sutapti su mokymosi turiniu
• Daugiau komunikacijos tarp pedagogų ir edukatorių – užduotys, veiklos galėtų būti labiau planuojamos, koreguojamos tarpusavyje
• Edukacijos gali būti labiau nukreipiamos į STEAM veiklas
• Didesnis paraginimas atvykti
• Daugiau reklamos

MOKYMASIS NETRADICINĖSE ERVDĖSE

Visi mokytojai sutiko, jog mokymasis netradicinėse erdvėse - labai naudingas. Pedagogai išskyrė šias naudas:

• Praktinė medžiaga yra įtaigesnė, lengviau įsimenama
• Vien faktas, kad veiklą atliekame praktiškai dažnai mokinius užveda, paskatina dalyvauti
• Įsitraukia net mažai motyvuoti vaikai
• Išmokstama daug daugiau, nei iš vadovėlio
• Nauja aplinka sudrausmina, įpareigoja - taip lengviau mokomasi
• Praturtina nauju žodynu
• Kai edukaciją vedą kitas žmogus, edukacijos geriau įsimenamos, yra įtaigesnės
• Mokymąsis bendradarbiauti, dirbti su nepažįstamais
• Patenkinus vaikų poreikį judėti, pasivaikščioti, vėliau jie į pamokas grįžta gebantys geriau koncentruotis
• Į tokias veiklas įsijungia netgi patys problematiškiausi vaikai, kuriuos sunku kuo nors sudominti

Viena iš mokytojų taipogi teigė, jog mokymasis netradicinėje erdvėje yra naudingas, tačiau svarbu, kad netradicinės erdvės sutaptų su mokymo turiniu ir mokoma tema ir jog tai netaptų vien „važiavimu iš reikalo ar tik dėl to, jog tai yra madinga“.
Kita mokytoja nurodė, jog nors ir informacija per pojūčius, potyrius yra žymiai efektyviau įsimenama, tačiau tai dar priklauso ir nuo edukatoriaus: jei jis negali sudominti moksleivių, netgi netradicinė erdvė nebūtinai gali padėti įsisavinti informaciją.

GAMTOS MOKYKLOS PANAUDOJIMO BŪDAI MOKOMIESIEMS DALYKAMS

Visi mokytojai vienbalsiai pritarė, kad gamtos mokykla gali būti panaudojama visiems mokomiesiems dalykams, pradedant gamtos mokslais, baigiant lietuvių kalba ar kūno kultūra. Kiekvieno mokomojo dalyko specifiką žino pats pedagogas, kuris, pasitardamas su saugomų teritorijų edukatoriais, ir gali nuspręsti kaip šią erdvę geriausiai panaudoti.
Mokytojai taip pat kalbėjo, kad neįprasta, kitokia vieta visais atvejais padeda geriau įsisavinti informaciją, mokytis per patirtį, labiau sudominti mokomuoju dalyku.

GAMTOS MOKYKLOS NAUDOS PEDAGOGUI

„Aš tokiais momentais savo darbą myliu, o vaikus dar labiau“

Tokiais žodžiais vienas iš pedagogų apibūdino gamtos mokyklos naudą sau, kaip mokytojui. Kiti mokytojai taipogi išskyrė:
- Asmeninį bei profesinį tobulėjimą
- Gaunamas naujas idėjas
- Įgaunama patirties, plečiamas akiratis
- Jog būna gera matyti laimingus vaikus

TRANSPORTAS Į GAMTOS MOKYKLĄ

Mokyklų, kurios turi mokyklinius autobusus mokytojai išskyrė, jog kartais savo išvykoms naudojasi būtent šia paslauga. Tačiau dėl mokyklinio autobuso užimtumo, tai ne visuomet pavyksta, todėl dažnai reikia nuomoti ir privatų autobusą. Tai sukelia daug papildomų išlaidų, kurias apmoka mokinių tėvai, retais atvejais - mokyklos administracija. Mokyklos, kurios neturi mokyklinio autobuso, turi kiekvienai savo išvykai nuomoti privatų autobusą.

Mokytojai nurodė, jog ne visi tėvai gali apmokėti kelionės išlaidas, todėl dažnai tai tampa iššūkiu planuojant išvykas.

Pedagogai nurodo, jog transporto išlaidos yra pati didžiausia apsilankymo gamtos mokykloje kliūtis.

FINANSAVIMO PAŽINTINĖMS VEIKLOMS GALIMYBĖS

Mokytojai jų nurodė kelias:
- Kiekvienui mokiniui individualiai skiriamos lėšos pažintinei veiklai
- Kultūros pasas
- Tėvų prisidėjimas

TIRIAMIEJI DARBAI GAMTOS MOKYKLOSE

Visi mokytojai pritarė, jog gamtos mokyklos galėtų būti puiki erdvė vykdyti tiriamuosius darbus. Tam tikslui jie tikėtųsi gamtos mokyklos viduje rasti laboratoriją su mikroskopais ar kitokiais įrankiais, kuriuos galėtų pritaikyti savo mokomajam dalykui. Taipogi, pedagogai pabrėžia, jog gamtos mokyklos turėtų suteikti tiriamųjų darbų temų pavyzdžius bei erdvės aplink gamtos mokyklą panaudojimo būdus. Gamtos mokykla turėtų suteikti aprašymus priemonių, kurias turi, taip palengvindama pasiruošimą, padidindama tikimybę, kad ją panaudos kaip tiriamųjų darbų vietą

Taipogi, labai svarbu, kad gamtos mokykla pasiūlytų tokias priemones ar erdves, kurių pati mokykla neturi.

RYŠYS SU GAMTA

Kalbant apie ryšį su gamta, visi mokytojai išskyrė, jog moksleiviams jo trūksta. Tai patvirtina ir silpni gamtamokslinių dalykų rezultatai, ir faktas, kad dažnai netgi kaimo mokyklų moksleiviai neatpažįsta įvairių gyvūnų ar augalų. Mokytojai pastebi, kad nepaisant didelio atotrūkio nuo gamtos, moksleiviai rodo didelį susidomėjimą mokymuisi gamtoje. Atliekant įvairius eksperimentus, tiriamuosius darbus, atsiranda smalsumas, motyvacija, noras mokytis per praktiką. Be to, pabuvę gamtoje moksleiviai labiau atsipalaiduoja, galima matyti aiškų skirtumą jų mokymosi procese.

Mokytojai taipogi pastebi tendenciją, kad moksleiviai retai leidžią laiką gamtoje su šeima, ir nerimauja, kad tėvai nerodo pakankamai iniciatyvos ryšio su gamta stiprinime.

Dar vienas svarbus elementas - buvimą gamtoje pritaikyti dabartiniams moksleivių poreikiams: pavyzdžiui panaudoti išmaniąsias programėles ar kitus įrankius, kurie leistų labiau sudominti vaikus.

APLINKOSAUGINIS ŠVIETIMAS

Mokytojai nurodo, jog gamtamokslinio ugdymo metu yra dalinai paliečiamos ir aplinkosauginės temos. Visų kitų mokomųjų dalykų metu - ne. Jie taipogi pastebi, jog aplinkosauginis švietimas dažnai yra pačių mokytojų iniciatyvos klausimas.

APSILANKYMO GAMTOS MOKYKLOSE IŠŠŪKIAI

Mokytojai nurodo keturis svarbiausius iššūkius, lankantis gamtos mokyklose:

1. Transporto lėšos
2. Edukacijų kaina
3. Informacijos ir komunikacijos apie gamtos mokyklos veiklas trūkumas
4. Organizaciniai sunkumai mokyklose: tvarkaraščių keitimas, administracinė našta

KAS PASKATINTŲ MOKYTOJUS ATVYKTI Į GAMTOS MOKYKLAS DAŽNIAU

- Daugiau nemokamų edukacinių veiklų
- Lengvai pasiekiamas ir prieinamas užduočių bankas, daugiau darbinės medžiagos kurią galėtų panaudoti mokytojai
- Dažnesnė komunikacija apie
  - Gamtos mokyklose vykstančias veiklas
  - Erdvės panaudojimo galimybes
- Daugiau pagalbos, ruošiant integruotas pamokas ar edukacijas patiems mokytojams
- Stipresnis bendradarbiavimas: dažnesnis mokytojų kontaktavimas, kvietimas atvykti, asmeninio ryšio kūrimas
- Išsamūs paaiškinimai kur galima nuvykti ir ką aplankyti saugomoje teritorijoje
- Aiškus pakvietimas iš regionio parko pamokas vesti patiems mokytojams - ne visi mokytojai žino, jog turi tokią galimybę
- Aiški ir daugiau mokomųjų dalykų (ne vien gamtamokslinius) apimanti temų pasiūla
- Edukacijos pedagogams, kurių metu būtų supažindinama su gamtos mokyklos erdve ir jos panaudojimo galimybėmis
- Edukacijos, pritaikytos mokomųjų dalykų turiniui, atspindėtų bendrąją ugdymo programą
- Didesnė temų įvairovė
- Aiški struktūra, kur būtų galima kreiptis norint gauti edukaciją - ne visi mokytojai žino kur būtų galima kreiptis, norint atvykti į gamtos mokyklą
- Daugiau reklamos tiek apie regioninio parko veiklą, tiek apie gamtos mokyklas.

MOKYTOJAI, NEVYKDĘ IŠVYKOS Į GAMTOS MOKYKLĄ

Interviu metu taipogi apklausėme du mokytojus, kurie nėra vykdę išvykų į gamtos mokyklą. Šalia jau aprašytų rezultatų, pedagogai išskyrė dar kelis svarbius vykimo į gamtos mokyklą elementus.

PEDAGOGAI APIE JAUTMALKĖS GAMTOS MOKYKLĄ SUŽINOJO IŠ:

- Gautų asmeninių rekomendacijų
- Interneto
- Socialinių tinklų

MOKYMASIS NETRADICINĖSE ERVDĖSE

Abu mokytojai nurodė, jog tai - labai naudinga:

- Moksleiviai turi galimybę pamatyti ne vien tik teorinę, bet ir praktinę mokslo pusę – lengviau „apčiuopti“, suprasti įvairias temas
- Neoficiali erdvė padeda artimiau susibendrauti su mokiniais, užmegzti ryšį, labiau juos pažinti, geriau juos suprasti
- Kitokia aplinka nuteikia produktyviau
- Per praktiką moksleiviai išmoksta daugiau

Tačiau viena iš mokytojų taipogi teigė, jog mokant netradicinės erdvėse atsiranda iššūkių suvaldant „sunkaus charakterio moksleivius“.

PRIEŽASTYS, PASKATINUSIOS NEVAŽIUOTI SU MOKLEIVIAIS Į GAMTOS MOKYKLĄ

- Pedagogai negavo pakankamai informacijos/nežinojo
- Manymas, jog gamtos mokyklos daugiau orientuotos į jaunesnius moksleivius
- Netenkina edukacijų pobūdis, norėtųsi įdomesnių veiklų
- Nori vesti integruotą pamoką su pačio pedagogo suorganizuotomis veiklomis, tačiau nežino, ar yra tokia galimybė
- Tėvų baimės, kad vaikui kažkas atsitiks
- Pavojai gamtoje
- Pasiruošimas vesti integruotą pamoką gamtoje reikalauja per energijos ir pasiruošimo
- Tėvų nuostatos, jog gamtos mokykla negali pasiūlyti nieko unikalaus

KAS PASKATINTŲ APSILANKYTI:

• Daugiau informacijos, efektyvesnė komunikacija socialiniuose tinkluose bei internetiniame puslapyje
• Tikslus gamtos mokyklos aprašymas: ką ten galima rasti, ką veikti. Prie aprašymų taip pat turėtų būti pridėtos ir nuotraukos
• Transporto ir edukacijų lėšų padengimas
• Veiklos pritaikytos kiekvienam sezonui
• Įvairesnės veiklos

PIRMĄ KARTĄ GAMTOS MOKYKLOJE: KOKIAS PASLAUGAS TIKĖTUMĖTĖS GAUTI?

Mokytojai nurodė, jog tikėtųsi gauti integruotas pamokas pagal bendrąją ugdymo programą: edukacijas apie gamtą, augalus, gyvūnus, klimatą, orą, dirvožemį, medžius, samanas, kerpes, paukščius.

PIRMĄ KARTĄ GAMTOS MOKYKLOJE: EDUKACIJŲ IR INTEGRUOTŲ PAMOKŲ VEDIMAS

Mokytojai nurodo, jog važiuodami į gamtos mokyklą pirmą kartą, tikėtųsi, jog už edukacijos pravedimą būtų atsakingas regioninio parko edukatorius. Mokytojai teigia, jog pedagogas pirmą kartą būtų kaip pagalbininkas, galintis suvaldyti klasę, kadangi žino klasės specifiką. Pirmuoju kartu norėtųsi susipažinti su ten esančia aplinka. Pedagogai neatmeta galimybės, jog kitais kartais edukacijas ar integruotas pamokas galėtų vesti ir patys.
Tam jiems padėtų daugiau pateikiamos informacijos bei pavyzdiniai pamokų aprašai. Taipogi, svarbu, kad pateikiama informacija būtų nukreipta tiek į mokytojus, tiek tėvus. Taip pedagogams būtų lengviau informuoti apie planuojamą išvyką ir tėvus.

IŠVADOS

Apibendrinant pedagogų išsakytas mintis, galime teigti, jog gamtos mokykla sulauktų didesnio moksleivių srauto, jei:

- **Pritaikytų savo edukacijų turinį prie bendrojo ugdymo programos, galėtų pasiūlyti unikalų, saugomos teritorijos tematiką atitinkantį turinį**
- **Pasiruoštų visiems prieinamą užduočių banką**
- **Efektyviau komunikuotų apie savo vykdomas veiklas**
- **Edukacijos būtų nemokamos**
- **Būtų išspręsta transporto finansavimo į gamtos mokyklą problema**